

Taal zet kinderen op de kaart

Naar goed en rijk taalonderwijs

Het belang van taal

Goed en rijk taalonderwijs is essentieel voor optimale ontwikkelingskansen voor alle leerlingen. Het draagt bij aan het vergroten van de kansengelijkheid, een belangrijke pijler van Innoord. Alle Innoord scholen zetten in op een goede beheersing van het Nederlands, waarbij ze recht doen aan alle talen en taalvariëteiten die in Amsterdam-Noord gesproken en gebruikt worden. Deze talen en taalvariëteiten zijn belangrijk voor het communiceren en het denken, en zijn een onderdeel van de cultuur en identiteit van de leerlingen. Met het taalonderwijs werken we aan de kwalificatie, socialisatie en de persoonsvorming van onze leerlingen.

Kwalificatie

Voldoende beheersing van het Nederlands is essentieel om binnen het Nederlandstalige onderwijs optimaal tot leren en ontwikkeling te kunnen komen. Het Nederlands is de taal die je nodig hebt in zowel informele als formele situaties, het is namelijk de taal van het onderwijs, van de overheid en van de wet.

Socialisatie

Taal vormt, samen met je lichaamshouding en gezichtsuitdrukking, een belangrijk onderdeel van communicatie met anderen. Om tot volwaardige communicatie te komen is taal een middel voor een betekenisvolle omgang met andere mensen, binnen alle systemen waar je deel van uitmaakt. Leerlingen die taalcompetent zijn, krijgen meer kansen en zijn beter toegerust om hun verantwoordelijkheid te nemen in de Nederlandse samenleving.

Persoonsvorming

Taal is een wezenlijk onderdeel van je identiteit. Door middel van taal uit je die identiteit in contact met jezelf en anderen. Je kunt verwoorden waar je voor staat, reflecteren en denken. Taal zet je in om je eigen ideeën, gevoelens en ervaringen te uiten. Een open houding ten opzichte van elkaars talen en culturen wordt bevorderd.

Kernpunten

Elke school van Innoord bepaalt op basis van haar eigen visie op onderwijs, de populatie van de school en op basis van het landelijke curriculum wat de belangrijkste taalinhouden zijn en hoe ze die onderwijzen. Innoord hecht waarde aan de (accent)verschillen die er tussen de scholen zijn en elke school is vrij om eigen goed doordachte keuzes te maken. Wel zijn er een aantal kernpunten die voor alle scholen van Innoord gelden.

Taal is overal

Elke leerkracht van Innoord is zich ervan bewust dat taal verbonden is met alle vakken en je dus de hele dag werkt aan de taalontwikkeling van leerlingen. Leerkrachten zijn zich ook bij andere vakken en in vrije situaties bewust van de kansen die ze bieden voor de taalontwikkeling van de leerlingen en voor het taalonderwijs. Zij benutten die kansen

optimaal. Leerlingen van alle taalniveaus kunnen profiteren van een taalrijk en passend aanbod bij alle vakken.

Basisvaardigheden zijn onmisbaar

Het (kritisch) leren lezen, schrijven en spellen, spreken, luisteren en de ontwikkeling van het handschrift zijn belangrijk om mee te kunnen doen in de maatschappij. Innoord vindt het essentieel daar voldoende aandacht aan te besteden, ook in het kader van kansengelijkheid. Op elke school is het automatiseren van die basisvaardigheden een prioriteit zolang dat nodig is. De basisvaardigheden worden zoveel mogelijk in context en in samenhang met andere taalonderdelen aangeboden, zodat leerlingen gemotiveerd raken en het nut ervan meteen voelen en zien.

Innoord ziet ook het belang van het kritisch leren omgaan met (digitale) informatie in de samenleving waar veel informatie gevraagd en ongevraagd op ons afkomt. Op elke school is er dan ook aandacht voor een kritische omgang met informatie, zowel fysiek als op het internet.

Diversiteit als kracht

Leerlingen van Innoord komen uit alle windstreken en er is een rijkdom aan talen en culturen op de verschillende scholen. Er is aandacht voor die meertaligheid, voor de verschillende thuishalen en culturen en voor de gebruiken die daarbij horen. Er is ruimte om talige en culturele diversiteit te bespreken. We respecteren de verschillen en zien het voordeel van die talige diversiteit: we leren van en met elkaar. De thuishalen zijn van onschatbare waarde voor het goed leren van het Nederlands. De leerkrachten van Innoord zijn zich daarvan bewust en ze kunnen die talen effectief inzetten in hun onderwijs. Zie hiervoor ook de visie van Innoord op het nieuwkomersonderwijs. (link volgt).

Taal leren in een betekenisvolle context

Het is belangrijk om taalvaardigheden te oefenen in contexten die aansluiten bij de belevingswereld van de leerlingen. Innoord hecht waarde aan ruimtes in de school waar leerlingen in een veilige en betekenisvolle context kunnen oefenen, spelen en experimenteren met taal. Door te doen, te horen, te zien en te proberen worden leerlingen uitgedaagd en geënthousiasmeerd taal te gebruiken. Muziek, beweging, beelden en gebaren kunnen de taal ondersteunen.

Naast de taalrijke leeromgeving op school wordt bij het taalonderwijs gebruik gemaakt van Amsterdam- Noord als bron. De omgeving wordt gezien als een plek waar actief taalonderwijs gegeven kan worden.

De schoonheid van taal

Leerlingen op een Innoordschool komen in aanraking met allerlei creatieve vormen van taal, ze gaan hierover in gesprek en ze experimenteren zelf met taal en vormen van taal. Op die manier ervaren ze de kracht, de schoonheid en effecten van taal, taalgebruik en verschillende kunstvormen van taal. Taal wordt ingezet als expressiemiddel en is een middel om je creativiteit te uiten. Leerlingen ontdekken hun eigen voorkeuren, hun talige kwaliteiten en ze krijgen vertrouwen in hun eigen taalvaardigheid. Motivatie om te lezen,

te spreken en te schrijven zijn hierbij voorwaardes, dus daar is op elke school veel aandacht voor.

Een leven lang taalleren

Je taalontwikkeling begint zodra je bent geboren en stopt niet als je klaar bent met de basisschool. Innoord zet in op een leven lang (taal)leren en heeft dus aandacht voor een continue talige schoolloopbaan, beginnend bij de voorschool en het kleuteronderwijs. In elke fase van de taalontwikkeling spelen een rijk taalaanbod, productieve en actieve interactie en uitgedaagde taalproductie een belangrijke rol.

De leerkrachten zijn zich bewust van het verschil in startniveau van de leerlingen, herkennen die niveaus en sluiten daarop aan in hun taalonderwijs. Door leerlingen te blijven volgen in hun taalontwikkeling en ze daarbij te ondersteunen, kunnen de leerlingen aansluiting vinden bij het voorgezet onderwijs en zich daar verder ontwikkelen.

Werken vanuit een growth mindset

Binnen Innoord worden leerlingen gestimuleerd een growth mindset te ontwikkelen: ik kan iets nóg niet. Een kind ontwikkelt voortdurend de taalvaardigheid en daarbij worden fouten gemaakt. Doordat leerkrachten ook formatief evalueren krijgen leerlingen zicht op hun eigen ontwikkeling en op hun leervragen. Er is waardering voor de groei en inzet van leerlingen, waardoor het zelfvertrouwen groeit. Scholen van Innoord stimuleren leerlingen ook op het gebied van taal hun talent te laten zien.

Ouderbetrokkenheid

Leerkrachten zijn zich bewust van het belang van ouderbetrokkenheid, aangezien dat essentieel is voor zowel de schoolse ontwikkeling als de taalontwikkeling van leerlingen (Prins e.a., 2013). Om die reden worden ouders actief betrokken bij de school en bij het taalleren van hun kind, door ze bijvoorbeeld te stimuleren thuis veel te praten met hun kind, spelletjes te doen, veel voor te lezen en naar de bibliotheek te gaan. Waar nodig worden zij daarbij ondersteund door de school (Hogeschool Rotterdam, 2016).

Ouders van leerlingen die thuis een andere taal spreken, wordt waar mogelijk gestimuleerd hun kinderen ook die thuistaal goed te (laten) leren. De school adviseert ouders thuis (voor) te lezen en gesprekken te voeren in de thuistaal. Tegelijkertijd is het voor het leren van het Nederlands belangrijk dat er voldoende Nederlandse taalinput is, maar daarvoor is de school de eerste verantwoordelijke.

Scholen organiseren naschoolse activiteiten, zodat leerlingen met het Nederlands als tweede taal en leerlingen van laaggeletterde ouders voldoende taalcontact en taalaanbod kunnen hebben. Daarnaast ondersteunt school die ouders bijvoorbeeld bij het leggen van contacten met andere ouders voor speelafspraken of voor sportclubs.

Er is voor ouders gelegenheid te leren over Nederland en om het Nederlands te leren. Dit kan op meerdere scholen van Innoord, maar de Taalschool is daar de meest aangewezen plek voor.

Continue professionalisering

Om goed en rijk taalonderwijs te blijven garanderen zet Innoord in op een hoge onderwijskwaliteit. Elke leerkracht heeft kennis van de taalontwikkeling van kinderen, zodat goed taalonderwijs gegarandeerd wordt. Zij worden daarbij ondersteund door opgeleide taalcoördinatoren, die zijn aangesteld op één school of werkzaam zijn op meerdere scholen.¹ Zij volgen bij- en nascholingscursussen om hun kennis actueel te houden en te delen. Verder ontmoeten leerkrachten van verschillende scholen elkaar, bijvoorbeeld in het leerteam taal. Ze staan open voor feedback, krijgen de gelegenheid cursussen op maat te volgen op het gebied van taalonderwijs en hebben een kritische blik. Leerkrachten staan open voor intervisie, zodat ze concrete en opbouwende adviezen krijgen van elkaar, van de taalcoördinatoren en van specialisten van bijvoorbeeld het expertisecentrum van Innoord. De Voorsprong speelt hier een belangrijke rol in door taal inspiratiemiddagen te organiseren en leerkrachten uit te nodigen voor boeiende workshops over taal- en/ of leesonderwijs.

Tot slot

Innoord heeft kansengelijkheid hoog op de agenda staan en wij zijn ervan overtuigd dat goed en rijk taalonderwijs, zoals beschreven in deze visie, daar een hele belangrijke bijdrage aan levert.

¹ Zie hiervoor het document met de taakomschrijving van de taalcoördinator.

Begrippenlijst

Creativiteit	Het vermogen om nieuwe en/of ongebruikelijke maar (praktisch) toepasbare ideeën voor vraagstukken te bedenken. Creativiteit veronderstelt een flexibele houding die mensen in staat stelt om van bekende manieren van denken los te komen, om gewoontes te veranderen en om zaken in een nieuw licht te zien.
Formatief evalueren	Een vorm van toetsing waarbij docenten en leerlingen de leeractiviteiten van leerlingen in kaart brengen, interpreteren en gebruiken om tot betere beslissingen te komen voor vervolgstappen. Het is gericht op groei en kan op ieder moment van de les plaatsvinden. Het gaat hier om alle kwantitatieve en kwalitatieve informatie die docenten verzamelen. Feedback geven en krijgen is een essentieel onderdeel van formatief evalueren (Smith, 2019)
Interactie	Uitwisseling van informatie tussen twee of meer personen, waarbij er sprake is van een (snelle) afwisseling tussen luister- en spreekvaardigheden, tussen lees- en schrijfvaardigheden.
Kunstvormen van taal	Dit is heel breed: van poëzie tot een prentenboek, van een theaterstuk tot een liedtekst. Alle creatieve uitingen van taal kunnen hieronder vallen.
Taal	Alle domeinen van het taalonderwijs, dus luisteren, spreken, schrijven en lezen.
Taalaanbod	Alle taal die leerlingen in gesproken, geschreven of digitale vorm aangeboden krijgen, op school maar ook buitenschools en thuis.
Taalontwikkeling	Het uitbreiden en versterken van de taalbasis die bestaat uit kennis van de wereld, het begrijpen van taal, het produceren van taal en de woordenschat. Er zijn binnen de taalontwikkeling grote verschillen tussen leerlingen. Er zijn ook fasen in de taalontwikkeling die meer instructie en begeleiding behoeven dan andere fasen.
Taalvariëteit	Een variant op een erkende taal die door een groep mensen gesproken en/of geschreven wordt, zoals streektalen, regionale talen, dialecten, straattaal en jongerentaal. Elke taalvariëteit wordt gesproken door een specifieke groep in de samenleving en heeft een aantal opvallende eigen kenmerken, zoals eigen uitspraak, eigen woorden en/of grammaticaregels.

Bronnen

Curriculum.nu, uitwerking Nederlands. (2019, 10 oktober). Geraadpleegd op 26 juni 2020, van <https://www.curriculum.nu/voorstellen/nederlands/uitwerking-nederlands/>

Frijns, C. (2018). *De vliegtuigklas* (1ste editie). Amsterdam, Nederland: Pelckmans Pro.

Hogeschool Rotterdam. (2016, 14 april). Ouders en geletterdheid. Geraadpleegd op 17 maart 2021, van <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/onderzoek/projecten-en-publicaties/talentontwikkeling/gereedchapskist/Oudersengeletterdheid/>

Koeven, E., & Smits, A. (2020). *Rijke taal* (1ste editie). Boom Lemma.

Kuiken, F. & Muysken, P. (2009). Doe je voordeel met meertaligheid. *Didactief*, 39(6) 36-37.

Orioni, M. (2016). Het meertalige kind, een eerste kennismaking. Amsterdam: van Genneep.

Prins, D., Wienke, D., & Rooijen van, K. (2013). Ouderbetrokkenheid in het onderwijs. Geraadpleegd op 9 februari 2021, van <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Ouderbetrokkenheid-in-het-onderwijs.pdf>

Smith, I. (2019). *Formatief evalueren*, pocketboek. Bazalt educatieve uitgeverijen.